

СТАНОВИЩЕ

от професор д. п. н. Стойко Ванчев Иванов
преподавател в катедра „Социална, организационна, клинична и педагогическа
психология“ на СУ „Свети Климент Охридски“

на дисертацията на тема:

*„Формиране и развитие на комуникативни компетенции у студентите от
педагогически специалности в полиетнична среда“*

за присъждане на образователната и научната степен „доктор по психология“

Област на висше образование: 1. Социални, стопански и правни науки.

Професионално направление: 3.2. Възрастова и педагогическа

психология/Педагогическа психология

с автор Мария Улянова Колар

Описание и анализ на дисертацията

Настоящото становище е възложено по решение на Научно жури, определено със Заповед № РД–38–484 от 02.10.2020 г. на Ректора на СУ „Свети Климент Охридски“. Подадените документи за процедурата във връзка с официалната защита са в съответствие с Раздел IV, чл. 29, ал. 1, 2, 3 и 4 от изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение.

Темата на дисертацията е актуална, оригинална и с голяма практико-приложна значимост за студенти, които се обучават в полиетнична среда. Представените в нея резултати ще бъдат полезни за усъвършенстването на подготовката на педагогическите специалисти. Изследваният проблем е относително нов за представителите на психологическите науки, което е предпоставка за преодоляването на редица трудности поради ограничените литературни източници, но това предоставя възможност за прояви новаторство и креативност.

Дисертационният труд е в обем от 238 страници. В структурно отношение основният текст (165 страници) е много добре балансиран и съдържа увод, пет глави, заключение и библиография от 240 източника. В дисертацията има 18 таблици и 15 фигури, чрез които се представят получените резултати.

Използваният инструментариум в изследването е подходящ за формулираните му цели и задачи. В дисертацията аргументирано и ясно са представени резултатите от проведеното изследване. Те са получени чрез прилагането на комплекс от методи: експеримент, наблюдение, самонаблюдение, методика „КОС“ (тест за изследване на комуникативни и организаторски способности), анкета за проверка наличието и нивото на балансираност на билингвизма, тест за измерване на емпатията на А. Меграбян и Епщейн, тест за оценяване самоконтрола в общуване, методика за измерване нивото на формираност на комуникативна компетентност. В периода между 2016 и 2019 година е проведен констатиращ, формиращ и контролен експеримент, в който участват 97 лица между 19 и 26 години. От тях 21 са мъже, а 76 са жени. Изследваните лица по националност са: българи, гагаузи, молдовци, украинци, руснаци и роми. Езикът, по който се обучават, е руски. Проучването е осъществено на три етапа (подготвителен, изпълнителен и аналитичен) на територията на държавния университет „Григорий Цамблак“ в град Тараклия на Република Молдова.

Мнението ми е, че направените в дисертацията изводи и препоръки произтичат от резултатите от проведеното теоретично и емпирично изследване, което е самостоятелно дело на Мария Колар. Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита на заседание на катедра „Социална, организационна, клинична и педагогическа психология“ от Философски факултет на СУ „Свети Климент Охридски“. Той е написан на разбираем и четивен език. Изложението му разкрива задълбочените познания на автора във връзка с изследваните проблеми.

Авторефератът представя адекватно съдържанието на дисертацията. Потвърждавам научните приноси, които са отразени в него.

Структура и съдържание на дисертацията

В увода на дисертацията се обосновава нейната актуалност и постановката на изследването. В него се представят неговите обект, предмет, цел, задачи и хипотези. Всички те са аргументирано обосновани. Изхождайки от получените резултати, приемам, че целта и задачите са постигнати.

Първите четири глави са с теоретичен уклон и в тях се обръща внимание на различни аспекти на основните характеристики на междуличностната комуникация, на нейната структура, механизми и модели. Специален акцент се поставя на комуникативните бариери и тяхното въздействие в процеса на обучение на студентите от педагогическите специалности в полиетнична среда. Подчертава се значимостта на комуникативната компетентност като съществена част от професионално-педагогическата подготовка на бъдещите учители. С ключово значение за дисертацията е главата, в която се прави анализ на психолого-педагогическите методи за развитие на комуникативните компетенции на студентите от педагогическите специалности. В нея компетентно и с разбиране се представят методическите и организационни аспекти на социалнопсихологическия тренинг като форма за обучение на студенти. За способността на Мария Колар да достига до точни и верни умозаключения допринася и многогодишният ѝ преподавателски опит в Тараклийския държавен университет „Григорий Цамблак“. В дисертацията си тя представя интересна информация за полиетничното пространство като детерминанта на професионалната подготовка на бъдещите педагози в Република Молдова.

Очевидно е, че при написването на теоретичната част на дисертационния труд и проучването на специализираната литература авторката е положила много усилия и професионална отдаденост. Това проличава от множеството подходящи позовавания на български (Б. Ангелов, А. Кръстева, Я. Рашева-Мержанова, С. Цветанска и др.) и чуждестранни (Г. Андреева, Б. Балинджър, М. Попеску, Ъ. Ялом и др.) автори. Положително е и че има позовавания на произведения на автори, които са публикували през миналия век и през последните години на ХХІ век. Прави много добро впечатление, че акцентите във всяка глава са представени по подходящ начин като изводи, които са израз на ерудицията и изследователските способности на Мария Колар. Смятам, че в първите четири глави на дисертацията са направени полезни разсъждения и обобщения за педагогическата теория и практика.

Петата глава е озаглавена „Изследване на особеностите при развиване на комуникативни компетентности на студентите в полиетнична среда“. В нея в рамките на четири параграфа се описват замисълът, организацията, провеждането и резултатите от осъщественото емпирично проучване. В тази глава Мария Колар подробно, системно и

добросъвестно, излага своята концепция за изследването, неговите задачи, етапите на провеждането му и интерпретацията на получените резултати. Много добре са разкрити същността и начинът на провеждане на формирания експеримент. Използвани са различни математико-статистически методи за обработка на количествени и качествени променливи. В тази глава се разкриват безспорни научни постижения с конкретна приложна стойност за усъвършенстването на професионалната подготовка на учителите. Тя е с най-голяма значимост за дисертацията. При обработката и интерпретацията на получените резултати са спазени етичните изисквания за осъществяването на едно изследване от такъв вид.

В заключението на дисертацията се правят важни изводи и препоръки, които произтичат от резултатите от проведеното изследване. По-важните синтезирано и коректно са представени в самооценката на приносите на дисертационния труд.

Основните приноси моменти

1. Направено е оригинално и цялостно проучване на значим за педагогическата теория и практика проблем. Извършена е систематизация на познание, свързано с психолого-педагогическото подпомагане за формиране на комуникативна компетентност на студентите в процеса на нейното усъвършенстване по време на университетското обучение.
2. Представен и адаптиран е модел на социалнопсихологически тренинг на студенти за формиране на комуникативна компетентност в условията на полиетнична среда.

Препоръки

1. След подходяща преработка дисертационният труд да се публикува като монография или учебно пособие.
2. Получените резултати ще са по-убедителни, ако се представят данни и от анализи на конкретни случаи.
3. Да се отстранят някои технически грешки.

Заключение

На базата на направения анализ на научно-изследователския труд на **Мария Улянова Колар**, положителните оценки и отбелязаните приноси в настоящото становище, предлагам с убеденост на членовете на научното жури по психология представеният дисертационен труд **„Формиране и развиване на комуникативни компетенции у студентите от педагогически специалности в полиетнична среда“** да бъде оценен положително и на основата на това на автора да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор по психология“.

23.10.2020 г.

Рецензент:.....

гр. София

проф. д. п. н. Стойко Иванов